
ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ КОРЕКЦІЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ І СПЕЦІАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

УДК 378.016:[37.091.12-0.51-376]

М.К. Шеремет

ПІДГОТОВКА КОРЕКЦІЙНИХ ПЕДАГОГІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

У статті розглядається проблема модернізації і підготовки кваліфікованих спеціалістів для роботи в нових умовах спеціальної освітньої системи. Здійснено аналіз становлення системи корекційної освіти в Україні; визначені основні напрямки її удосконалення (реформування) та виявлені причини кризовості освіти осіб з особливими освітніми потребами.

Ключові слова: модернізація підготовки, корекційна освіта, реформування корекційної освіти, тяжкі порушення мовлення, комплексне порушення розвитку.

В статье рассматривается проблема модернизации и подготовки квалифицированных специалистов для работы в новых условиях специальной образовательной системы. Осуществлен анализ становления системы коррекционного образования в Украине, определены основные направления ее совершенствования (реформирования) и выявлены причины кризисности образования лиц с особыми образовательными потребностями.

Ключевые слова: модернизация подготовки, коррекционное образование, реформирование коррекционного образования, тяжелые нарушения речи, комплексное нарушение развития.

Розвиток національної системи спеціальної освіти упродовж усіх історичних періодів безпосередньо пов'язаний з

- 1) соціально-економічними умовами в країні;
- 2) політичним станом державності стосовно до осіб з тими чи іншими порушеннями;
- 3) законодавством у сфері освіти і прав людини;
- 4) станом дефектологічної науки як інтегративної галузі наукових знань (маючи на увазі єдність медицини, психології і педагогіки).

Здійснимо невеликий екскурс у період 90-х років про стан системи спеціальної освіти. Цей період безпомилково можна визначити як

кризовий державної системи спеціальної освіти і корекційної педагогіки як науки, для якої було характерним:

- охоплення системою спеціальної освіти лише частки дітей з порушеннями розвитку;
- вилучення з системи освіти дітей зі складними вадами і глибокими порушеннями у розвитку;
- безваріативність форм спеціальної освіти;
- примат освітнього стандарту над особистістю дитини;
- відсутність сучасної ранньої діагностики і диференційованої професійної допомоги дітям раннього віку.

Фактично, це завдання, які необхідно вирішувати і для роботи за цими напрямками, - це значить, готувати висококваліфікованих працівників.

Дефектологічна наука забезпечила диференційоване навчання дітей різних категорій в межах національної державної системи.

В Україні Інститут корекційної педагогіки та психології НПУ імені М.П.Драгоманова готує фахівців для роботи з дітьми за різними нозологіями, в тому числі і спеціалістів зі спеціальної психології (за нозологіями), з ортопедагогіки, вчителів інклюзивної освіти, фахівців для роботи з дітьми різного рівня інтелектуального розвитку та раннім дитячим аутизмом, консультантів для ПМПК.

Методологія та теоретичні основи вирішення поставлених завдань визнаються зарубіжними спеціалістами.

За останні, приміром, 10 років, завдяки новітнім установам держави, досить в екстримально короткий історичний термін були розімкнуті рамки ізольованої системи навчання дітей з порушеннями у розвитку, ліквідовані соціально-політичні та ідеологічні перетини, що стримували розвиток системи спеціальної освіти як системи диференціально-індивідуальної допомоги і розвиваючого навчання: появилися приватні благодійні ініціативи; фактично був дозволений вибір форм навчання і їх створення; стала можливою побудова нових форм освітніх структур: від дошкільної – до вищої школи.

В історичній перспективі можна відмітити, що буквально в межах 2-3 років принципово змінилося соціальне замовлення і держава, суспільство, батьки, спеціалісти суміжних галузей, які раніше ніколи "не помічали" цих і проблем, і дітей, стали вимагати від дефектологів негайно науково-методично забезпечити нові соціальні установки на всіх рівнях і у всіх аспектах:

- рання діагностика;
- новітні форми навчання – їх структура та зміст;
- нові стандарти всіх освітніх рівнів;
- підготовка висококваліфікованих спеціалістів (для всіх освітніх рівнів).

Але, якщо на сьогодні критикувати недоліки спеціальної освіти, то це не стільки недоліки дефектологічної науки, скільки результати культурно-історичних, ідеологічних і економічних аномалій розвитку країни, де по суті в самій системі вже були закладені певні протиріччя.

Абсолютно очевидно, що дефектологи і науковці, і практики не могли в один день змінити спеціальну освіту, її структуру, зміст, змінити підготовку у вищій школі і саму вищу школу. Більше того, і про це необхідно сказати, що в окремих аспектах (рівнева підготовка у вузі, стандарти вищої школи, відкриття нових кваліфікацій, відкриття аспірантури, докторантури і т. ін.) значно раніше інших галузей, дефектологи розуміли весь комплекс проблем, які вимагали негайного вирішення і, перш за все, необхідні були фундаментальні дослідження і ретельна їх апробація. Саме тому дефектологи-науковці принципово не хотіли брати участь у нагальному введенні інновацій, пропонуючи державі скоординований плановий вихід із кризи. Об'єктивні труднощі негайного вирішення надзвичайно складних завдань привело до того, що всі нагально стали критикувати дефектологію як науку: від назви, термінів, форми, структури і змісту навчання. Всі стали "розумітися" в дефектології. Пішов шквал кандидатських дисертацій, які захищалися не дефектологами. Почали впроваджуватися не перевірені методики, в тому числі і нетрадиційні методи психолого-педагогічної корекції; здійснювалося калькування західних моделей.

Нині науковці-дефектологи усвідомлюють непродуктивність "скоропальних рішень". Науковці-дефектологи виступили як опозиціонери ніби-то до всього новітнього. Фактично негативно стала оцінюватися вся спеціальна система освіти:

- не потрібні школи-інтернати;
- навчання в школі дітей з ТПМ з 6 років і т.п.;
- стихійно почали з'являтися класи в масових школах.

За оперативними даними, дітей з порушеннями мовлення, які навчаються в масових школах і потребують корекційної допомоги, 13736 осіб.

Черговий раз в дефектологічній науці і практиці прослідковуються характерні для нашої країни спроби революційної зміни ситуації.

В плані перспектив розвитку і удосконалення державної національної корекційної системи освіти, системи необхідної допомоги дітям з порушеннями розвитку, перспективи розвитку корекційної педагогіки дана ситуація є дещо тривожною. Ми вбачаємо, що на фоні прогресивних політичних декларацій, фактично можемо тупцювати на одному місці.

Науковці Інституту корекційної педагогіки та психології вважають принциповим еволюційний розвиток державної системи корекційної освіти. Необхідна виважена послідовна трансформація системи на

різних рівнях. Більше того, ми вважаємо, що роль науки в цьому процесі має бути провідною і необхідною.

Які ж основні тенденції можна визначити як основні в процесі розвитку корекційної освіти?

Ще раз наголошуємо, що роль науки в цьому процесі має бути основною;

Цілеспрямовано здійснювати підготовку висококваліфікованих кадрів за всіма освітньо-кваліфікаційними рівнями і вкінцець позбавитися рівня "спеціаліста", який є проміжною ланкою і нікому не потрібною. Магістри мають бути як мінімум за двома спрямуваннями: науковець-дослідник і фахівець вищої категорії (тобто, це – той же спеціаліст). Магістр-дослідник повинен пройти фундаментальну підготовку (за 2 роки), і готувати їх повинні у вузах, де є відповідність до ліцензійних та акредитаційних вимог. Інші вузи готують бакалаврів за різними формами навчання. Наші випускники мають бути конкурентноспроможними в світовій системі спеціальної освіти.

Цілеспрямовано і планово здійснювати перепідготовку кадрів. Пора чітко розмежувати – де перепідготовка, а де підвищення кваліфікації, де в 72 години включений цілий ряд загальних курсів;

На основі експериментальних даних визначити систему показників інтеграції дитини в масовий загальноосвітній заклад. Для цього необхідно розробити:

- зміст і форму перепідготовки спеціалістів масових закладів;
- зміст і форму кваліфікованої допомоги і підтримки інтегрованим дітям.

Забезпечити клінічне, нейрофізіологічне, і психолого-педагогічне вивчення контингенту дітей з порушеннями розвитку, які не охоплені державною системою (це діти з комплексними порушеннями) і на основі інтеграції і даних експериментальних досліджень визначити зміст, методи, організаційні форми навчання і виховання. В нашому Інституті здійснено декілька таких досліджень;

Ми вбачаємо, що необхідно на основі вивчення загального і специфічного у розвитку дітей з порушеннями різних категорій створити максимально повну модель основних змістових ліній розвитку дитини, визначивши при цьому всі компенсаторні шляхи, які можливі для кожної конкретної категорії.

Розвиваючи ідеї Л.С. Виготського, науковці-дефектологи аргументовано доводять необхідність використання сензитивних періодів становлення вищих психічних функцій, розробляють і апробують комплексні програми ранньої (з перших місяців життя) психолого-педагогічної корекції порушених функцій і на цій основі, як можна більш ранньої, повноправної інтеграції дитини в соціальне і загальноосвітнє середовище. Саме такі наукові дослідження – в області ранньої діагностики і ранньої корекції дозволяють нашим науковцям

проекувати в країні систему ранньої діагностики і корекції і на цій підставі вийти на такий рівень психофізичного розвитку дитини, який би дав їй змогу адекватно "влитися" в суспільне середовище на наступному віковому етапі. Інтеграція через ранню діагностику і корекцію розглядається нами як один з найбільш перспективних і пріоритетних напрямів реалізації основної тенденції розвитку корекційної освіти в Україні.

Саме ці напрямки і є визначальними для наших подальших наукових досліджень.

In the article the problem of modernization and preparation of skilled specialists is examined for work in the new terms of the special educational system. The analysis of becoming of the system of correction education is carried out in Ukraine, basic directions of its perfection (reforms) are certain and reasons of formation of crisis of education of persons with the special educational necessities.

Keywords: modernization of preparation, correction education, reformation of correction education, severe speech disabilities, complex violation of development.

Отримано 4.10. 2011

УДК 376

Л.А. Акменс

ПРОБЛЕМА ВПРОВАДЖЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ В РЕГІОНАХ

У статті описуються основні проблеми впровадження інклюзивного навчання в регіонах, дана детальна характеристика організації інтегрованого навчання на прикладі міста Тернопіль.

Ключові слова: інклюзивна освіта, інтегроване навчання, діти з порушеннями психофізичного розвитку.

В статье описываются основные проблемы внедрения инклюзивного образования в регионах, дана детальная характеристика организации интегрированного обучения на примере города Тернополь.

Ключевые слова: инклюзивное образование, интегрированное обучение, дети с нарушениями психофизического развития.